

DOMYŚLAĆ SIĘ (114) *vb impf*

się (74), się (35), si(e) (5).

o oraz a jasne.

inf domyślać się (36). ◇ *praes 1 sg* domyślłam się (3). ◇ *2 sg* domyślász się (1). ◇ *3 sg* domyślą się (8). ◇ *1 pl* domyślamy się (3) [*w tym 1 r. błędne znakowanie*] ◇ *2 pl* domyślacie się (1). ◇ *3 pl* domyślają się (12). ◇ *praet 3 sg m* domyślł się (5). *f* domyśl(a)ła się (1). *n* domyślało się (1). ◇ *3 pl m pers* domyślali się (8). ◇ *fut 1 sg m* będę się domyślł (1). ◇ *2 sg m* będziesz się domyślł (1) *RejPos*, domyślać się będziesz (1) *CzechRozm*. ◇ *3 sg n* będzie się domyślało (1). ◇ *1 pl m pers* domyślać się będziemy (1). ◇ *imp 2 sg* domyślaj się (7). ◇ *3 sg* niech(aj) się domyśl (2). ◇ *3 pl* niechaj się domyślają (1). ◇ *con 2 sg m* byś się domyślł (1). ◇ *3 sg m* by się domyślł (5). ◇ *1 pl m pers* byśmy się domyślali (1) *KrowObr*, bychmy się domyślali (1) *RejPos*. ◇ *3 pl m pers* by się domyślali (4). ◇ *part praes act* domyślając się (8).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI (jeden z tych samych przykładów) i XVIII w. s.v. domyślić się.

1. Dorozumiewać się, rozumowaniem dochodzić, dociekać, odgadywać, mniemać, przypuszczać, rozumieć, orientować się; dochodzić do wniosku, przewidywać; conicere, coniectare, coniectura augurari, coniecturam facere, coniecturare, (cogitatione) persentire *Mącz, Cn; praesentiscere, trahere coniecturam ex aliqua re Mącz; adopinari, argumentari, cogitatione et ratione colligere, cogitationem alicuius assequi, colligere ex animo suo, aliquid ex re aliqua coniectura consequi a. percipere a. persequi, existimare, exputare, intelligere (de gestu), de sensu suo iudicare, praesumere, habere praesumptionem, prospicere animo, mente et cogitatione a. coniectura, providere a. duci coniectura, putare, scire, subsentire Cn (111)* : drudzy thez mniemali to [odkładanie przyjazdu cesarza] być dla więtfzey iego powagi/ álbo doświadczáiác ftałości krolow/ rozmáicie fie domyfláiác. *BielKron* 413, 476; Augurari coniectura, Domyślać fie Domnimać fie. *Mącz* 20c; Videre oculis, Práwie rządnie widzieć. *Metaphorice*, Domyślám fie/ rozumiem/ baczę. *Mącz* 494a, 91c, 162a, 162b, 460d.

domyślać się czego (17): Tu conijcito cetera, Gaday álbo fie domyśláy drugich rzeczy. *Mącz* 162a [2 r.], 383c; *KuczbKat* 15; *WujJud* 107; Wízákże zle tefz ná to vczyć ludzie/ áby to fádzili/ czego fię tylo domyfláiá/ á oczym pewnie niewiedzą. *SkarŻyw* 108; *CzechEp* [385]; *Calep* 242a; *SkarKaz* 38a. *Cf* domyślać się czego przez co, domyślać się czego czym, Ze zdaniem dopełnieniowym, »ostatka się domyślać«.

domyślać się czego przez co (1): wielé ich [*Greków*]/ y wielkich ludzi/ z wielkimi rozumy/ bawili fye tą Náuką [*geometryją*]: przetóz téz wielkich rzeczy fye przez nią domyślali. *GrzepGeom* A4v.

domyślać się czego czym (1): To iuz nád przyrodzenie rozumu nášzego/ Nielza nam iedno wiarą domyflác fie thego. *RejWiz* 114.

domyślać się o czym (1): ledwie fię o roku [*narodzenia Zbawiciela*] pod AuguŃtem Cefarzem domyfláiá Doktorowie/ y to nie iednáko *SkarJedn* 99.

domyślać się z czego (4), skąd (2): *BielKron* 442v; Ex signis coniecturam facere, Z znáków fie domyślác. *Mącz* 392a; *CzechEp* [385]; *KochCz* B2; A ftađ domyfláiá fię niektorzy/ że Iudafz fzemrał przeciw fłowom PáńŃkim o tym Sákrámenćie. *WujNT* 333, 566.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: tego (1); iż (5), że (3), żeby (2), inne wskaźniki (3)] (13): LibLeg 9/49v; RejWiz 173; BielKron 132, 450; RejPos 66v, 71v, 84; o puł nocy domyślali się żeglarze [suspiciabantur nautae] żeby się przybliżyć nieiaka krainą. BudNT Act 27/27; KochCz B2; WujNT 333, 566; Bo gdy ludzie na cudą dziwne Pana Iezufowe y na żywot iego y mądrość patrzyli: domyślali się iż jest albo Heliazem/ albo Ieremiazem/ albo Ianem Chrzścielem SkarKaz 117a; kto tu [...] wólze obyczaię y sprawy widzi: domyślać się może/ i jakie niezbożności y grzechy po wżytkiej koronie paniu. SkarKazSej 705b.

A cum inf (1): Bártłomiey [...] nalażł wielkie gory złote apud minam auri/ gdzie też były wielkie łtudnie [...] kład się drudzy domyślaię Sálomoná kárby wielkie wyiść BielKron 442v.

Fraza: bibl. »kto będzie czedł, kto ma rozum, niech(aj) się domyśla« (1 : 1): kto będzie czedł/ niech się domyśla [cf ktho o thym cżcie pilnye wyrozumieway RejPos 258v; Vulg: qui legit intelligat Matth 24/15]/ iakoż się podobno łnadnie domyślić może/ á blińko iż ták będzie/ á iż się o tym ty prorocwá łciągáię. RejPos 260; A kto ma rozum/ á wży/ ták iako powiáda Pan/ niechay się domyśla. RejPos 262v.

Zwroty: »ostatka się domyślać« [szyk zmienny] (5): RejJóz A4v; Coniectare aliquid ex eventu, Po przetoczeniu rzeczy/ domyślać się ołtátká. Mącz 162a; Ołtátká się domyslay wżák cię rńadrym zowá Prot A2v; RejZwierc 239; KochFr 17.

»domyślać się przed tym« [kalka łac. praesentiscere Mącz] = przewidywać (1): Animo providere et praesentiscere aliquid, Przeżrzeć á domyślać się nieczego przed tym. Mącz 383c.

W przen (1) : A on łam nie thák będzie mniemal/ á ferce iego nie ták się będzie domyśláło [non ita existimabit] Leop Is 10/7.

a. *Zmyślać; dodawać własne wymysły do rzeczywistości, do prawdy; fałszować, przekręcać, przeinaczać; nimium industrium esse Cn (59) : Spalił się wnet on ogień/ y drugie náuczył/ Aby się żaden nie śmiał w łwym zdaniu domyślać/ A co Pan nie rołkazał/ nigdy nie wymyślać. RejWiz 182.*

domyślać się czego [w tym: czego z czego, z kogo (8)] (34): KrowObr 109; RejWiz 183v; Mącz 488c; Prot C2; gdy się nie będzie ł niczego inego domyślał/ iedno do czego cię wiedzie on Duch s. Pocięzyciel twoy/ przez piłmá łwięte/ á nie z wymyśłu łwiátá tego. RejPos 70v, 72, 119v [2 r.], 190, 234v; BiałKat 381v; CzechRozm 48v, 50v, 175, 191, 191v [3 r.] (10); CzechEp 68, 252, 266, 344; á czego w piśmie ł. nie máłz/ tego się domyślać niehcemy. NiemObr 110, 36, 46, 98, 103; ZbyłPrzyg A3v. Cf domyślać się czego mimo co, Ze zdaniem dopełnieniowym, Zwroty.

domyślać się czego mimo co (1): áby łye oni [apostolowie] w rzeczach ták wyelkich á wáżnych czego nyeprzyłtoynego mimo przykazánye Páńłkye nyedomyślałi KromRozm II f4v.

domyślać się z czego, z kogo (5): KrowObr 109; CzechRozm 50v; iż się też domyślać wáżył z głowy łwey mowić co bez łłowá Bożego CzechEp 252, 344. Cf »sam z siebie się domyślać«.

domyślać się nad co (15), nad kogo (2): KrowObr 46; Choć nalepiej nye domyślay się nád Páńłką wola. RejWiz 182v marg, 153v, 183v, Cc5; Mandatis rebus praeverti nolo. Nie hcę ábyscie się czego domyślać mieli nad to niźli wam roskazuyá. Mącz 488c; RejPos 190; CzechRozm 136v, 195, 239; CzechEp 68, 252, 360; Nádto się domyślać więcey nie hcę; áni łobie inłzego łkłádáć będe; áni też od

ludzi zmyślonego y złożonego przyimować myślę. *CzechEpPORz* **3v; *NiemObr* 36, 103; *ZbylPrzyg* A3v.

cum inf (2): iż Pan twoy będąc iedynym Bogyem z Oycem swoim y z Duchem świętym/ nic sie nie domyślał sprząwować s człowieczeństwá swego/ iedno ná co go przywiodł Duch s. *RejPos* 73; *CzechEp* 252.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem tego (6); czego (5), co (1), o czym (1)] (7): (*marg*) Nicz nye wymyślały oprócz woley Paná swoiego. (-) Abowiem byś sie też dobrze chciał domyślać co czynic ku czci iemu/ á nie było to wedle woley á náuki iego/ tedy tego od ciebie wdzięcznie nie przyimie. *RejPos* 39v; Przeto głupia to iest/ domyślać sie tego czego Prorok nie mowił. *CzechRozm* 109, 74, 100, 215v [2 r.]; *CzechEp* 207.

Zwroty: »z głowy swej się domyślać« [w tym: czego (2), *cum inf* (1)] [szyk 2 : 1] (3): To iestli prawdá iest co o tych imionách Bożych mowisz (ponieważ sie tego z głowy swey domyślał/ á piśmem tego niepokázuiesz) wnetze rozbierzemy. *CzechRozm* 50v; *CzechEp* 252, 344.

»[czego] domyślać się z swego rozumu; [czego] domyśla się nasz rozum« (1 : 1): Iáko tu Bog stráśliwie thym wżytym grozi/ ktorzy przykazania y wstaw iego nieślucháią y nie strzegą/ ále się tzego infzego domyśláią s swego rozumu/ tzego Bog niekazał. *KrowObr* 109; *Prot* C2.

»[czego] sam z siebie się domyślać« (1): iż święthość pomázowania Oleiem świętym Apoštołowie niemocnym rozdawali: co czynili z rozkazania Paná Chrystuśowego/ boby sye tego fámie z siebie domyślać nie wáżyli. *BiałKat* 381v.

»więcej, dalej się domyślać« [szyk 8 : 6] (13 : 1): Iż więcz y nálfy pośłowie Bywayą beśpiecznej w mowie A wfczy się domyśláją Wiczezy niż ym poruczają *RejKup* t5, t5; *KrowObr* 46, 109 [2 r.], 122v; *RejAp* 18, 68v; ábyś sie też ty tákiez strzegł káždych wymyślow swiátá tego/ być sie też nálepszé y napobożnieyše widziáły/ [...] á nie domyślał sie więczey/ á nie śluchał żadnych wynáśkow swiátá tego. *RejPos* 73; *WujJud* 75v; *CzechRozm* 136v; *CzechEp* 252; *CzechEpPORz* **3v; *NiemObr* 10.

Szereg: »domyślać się abo też ujmować« (1): ácz y w tym gránice przechodzą/ więczey się częstokróć domyśláiąć/ ábo też wymuiąc niż nápiśano iest *NiemObr* 10.

b. *Podjezwać, posądzać; coniectura duci ad suspicandum, inferre suspicionem, suspicione assequi a. pulsari Cn* (9): Głos drżáci znamio. leniwego, zazrzywego obmownego/ á który sie więczey domyśla niż widzi. *GlabGad* O3v; Obaczył lud póspolity iż to zabicie Abnerá nie było z wolą Dawidową/ iáko sie domyśláli. *BielKron* 69v, 217v.

domyślać się czego na kogo (1): I dla tego też tę Mszą wielebną/ Lácińskim/ tho iest/ pogáńskim ięzykiem tzytacie/ álbo śpiewacie/ áby iey żadny tżłowiek nierozumiał/ y niedomyślał sie tzego infzego ná was *KrowObr* 198.

domyślać się na kogo o co (1): zebi y walachowye y Tvrczi y Tatarowye na prothwycza śzye o thi rzeczy domiślyaly y skarżyly. *LibLeg* 11/134v.

Ze zdaniem dopełnieniowym [iż (2), że (1)] (3): A aczkolwyek przed nya yáśnye nyepowedydzieli bycz śzye zlodzieymy wfczakze śzyą ona domyślyala yśch zlodzeiyśkym fortelyem rzeczy tych dośtawali *LibMal* 1554/186, 1547/132v; *SkarŻyw* 413.

Zwrot: »źle się domyślać« = posądzać o coś złego (1): bo s takiego bezmiernego bełpieczeństwa/ á kthore wędzidlá niema/ rádzi fie więcej ludzie złe domyfláią/ chocia czáfem białagłowá winną nie będzie. GórnDworz X.

2. Wymyślać, wpadać na pomysł, obmyślać, mieć pomysł; cogitatio vel cupido alicui incidit, cupiditas ad aliquid aliquem incitat, suscipere cogitationem de aliquo Cn (3) :

domyślać się czego (2): GliczKsiąż E5v; A fnadz nie máłz nic tak złego á tak fwowolnego/ czego fie w ty świętá á w ty Soboty náłze domyfláć nie będązemy. RejPos 260v.

cum inf (1): áby fie ludzie nie domyfláli ważyć in primo et secundo gradu póymowania zón SarnStat 1273.

Zwrot: »złego się domyślać« = nabierać chęci do złego, skłaniać się do złego (1): że synowye kthorzy zmłodu wrofkófnym wychowányu byli/ vrozłfy wyele fie złego domyfláli GliczKsiąż E5v.

Synonimy: 1. baczyć, dobaczać się, dogadać się, dohadywać się, domniemawać się, dorozumiewać się, dzierżać, gadać, mniemać, pobaczać, poczuwać, porozumiewać, przebaczawać, przegłądać, przejrzeć, przepatrować, przyść, rozumieć, sądzić, uważać, wyrozumiewać, zczuwać; 2. dumać, składać, wydumać, wymyślać, zmyślać.

Formacje pochodne cf MYŚLIĆ.

Cf DOMYŚLANIE, DOMYŚLANIE SIĘ, DOMYŚLANY